



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

IV. An & quatenus res sint obiectum Dialecticæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

rem nostram appositissime Fabius lib. 2. institutio-
num cap. 21. Neque proinus non est materia rhetori-
ces, si in eadem versatur, & alium nam si queram, quid
sit materia statuarij dicitur as si queram quid sit ex-
cisoris, id est eius fabrica, quam Graeci χαλκουργικὴν vo-
cant, similiter esse respondeant. Atqui plurimum à sta-
tuis differunt vasa. Nec medicina ideo non erit ars
quia vinctio, & exercitatio cum palastrica, ciborum ve-
ro qualitas etiam cum coquorum ei sit arte communis.

CAPVT IV.

An, aut quatenus res sunt obiectum
Dialectica.

33 Quid res cognita saltem sint obiectum mate-
riale Dialectica, prout nimirum subsunt acti-
bus, & ab eis denominantur, quod item sola res nō
sint obiectū Dialectica, sed inluper actus, aut voces,
aut entia rationis, citra dubium est. Eas autem esse
obiectum formale, ac proprium huius facultatis, ta-
meti adeo exploratum non sit, mihi certe longē pro-
babilius videtur. Atque in primis suadetur authori-
tate Aristotelis 4. metaph. text. 5. in eodem genere
Dialectica, & sophistica versantur, in quo philosophia,
estque Dialectica tentatrix de his, quorum cognitio ad
philosophiam spectat. Constat autem philosophiam
esse formaliter, ac propriē de rebus; ergo & Diale-
cticam ita de iisdem esse, negandum haud est. Hoc
ipsum docuit Arist. 1. rethor. c. 1. & 1. elench. c. 11. &
alibi saepe. Prius id docuit Aristotelis magister Plato
in Philebo vbi de Dialectica differens ait, esse eam
que circa id quod est, & verē est, & semper eodem mo-
do se habet versatur: quibus verbis res Dialectica ve-
lut obiectum formale attribuit: Augustinus etiam
lib. de categ. c. 3. de Aristotele, quem sequitur ita ait.
cum de perceptis proposuerit disputare, & de iis que
sunt, & de iis que dicuntur, necessariō locuturus est:
ut autem per ea quae sunt percepta intelligit actus
intellectus, & per ea quae dicuntur voces, ita etiam
per ea quae sunt citra dubium res; haec ergo iuxta Au-
gustinum, & Aristotelem ab eo relatum Dialecticae
formaliter obiciuntur. Consensit D. Thomas opul-
culo 56. logica principaliter est de secundis intencio-
nibus & cetera. tacite insinuans etiā res cognitās, siue
primas intentiones esse obiectum formale Dia-
lectica, tamen minus principale: statim hoc magis
explicat; & cum Auicenna docet res in consortio
actuum, quibus subsunt, esse obiectum formale
Dialectica; sed quia secundo intentiones principaliter
accipiuntur à proprietatibus rerum mediantibus pri-
mis, sicut visum est, ideo dicit Auicenna primo sua
metaphysica quod logica est de secundis intentionibus
adiunctis primis, & tandem sic concludit; manifestum
est quod logica notum faciat de omnibus in communi,
qua S. D. clausula nihil manifestius. Nostra etiam
sententia suffragantur Eustrat. 2. post. comment.
324. Rodulph. Agricola libro 2. de inuent. Dial.
capite 5. Hurtadus disp. 1. log. sect. 5. Auerla q. 2.
log. l. 1. conclusione 2.

34 Probatur etiam ratione nostra sententia. Nam
veritas, & falsitas sunt obiectum formale, & pro-
prium dialecticae, quae nimirum libros Perihermen-
ias magna ex parte in eis explicandis insumit, ne-
que non etiam multa de eis in libris de priori, & po-
steriori resolutione attingit. Porro autem immediatē
& proximē, siue per praemissas suas eas respicit,
adeoque tanquam obiectum immediatum, & forma-
le. Atqui veritas, & falsitas ex actu, & obiecto, siue

re ei conformi intrinsecē constituitur, ut etiam mul-
ti aduersariorum non negant, res ergo ipsae falsae, aut
verae cognitae, formaliter, ac propriē dialecticae obii-
ciuntur. Quod si non per praemissas, sed etiam ali-
quando per conclusiones dialecticae veritatem, ac
falsitatem, adeoque res in eis imbibitas attingat, ut su-
perius c. 1. vidimus, quatenus etiam, quod concludi-
tur in scientia, sit obiectum formale illius, si non
executionis; at intentionis ordine. Rursus dialectica
genus, speciem, definitum, diuisum, subiectum, pra-
dicatum &c. immediatē, & formaliter attingit, ut
omnes fatentur. Atqui genus, species, & cetera, ob-
iectum, siue rem cognitā in recto includunt, quā-
do genus quidem est obiectum, quod praedicatur in
quid de pluribus specie differentibus, & species ob-
iectum praedicabile de pluribus differentibus solo
numero: logica ergo obiecta secundarum intencio-
num, siue res ipsas immediatē & formaliter at-
tingit.

Item tertio, quemadmodum homo ordinatur ad
Deum clarē visum, ita dialectica ad genus, speciem,
subiectum, praedicatum &c. Homo autem ita re-
fertur ad Deum clarē visum, ut non solum visio, ve-
num etiam ipse Deus sit eius finis, illa finis quo,
hic finis qui, illa finis consequibilis, hic finis asse-
quibilis: simili ergo modo ita dialectica destinatur
ad secundas intentiones, & res per eas cognitās, ut
ambae sint eius obiectum formale, haec obiectum forma-
le quod, illa obiectum formale quo, haec obiectum cog-
noscibile, ille obiectum effectibile. 4. probatur nostra
sententia ad homines, ut aiunt, aduersus Thomistas, qui
obiectū formale actus eius specificatiuū siue à quouis
alio distinctiū esse tradunt. Quoties obiectū ita cō-
paratur eum actu, ut quā à quouis alio specie di-
uersum reddat, toties est obiectum formale illius,
quemadmodum enim differentia totius à forma, sic
etiam diuersitas actus ab obiecto formali sumitur.
Atqui res ita comparatur cum actibus dialecticis, ut
eos specie diuersos efficiant; res igitur sunt ob-
iectum formale actuum, & consequenter habituum
Dialecticae, cetera cum consent, minor probatur;
quoniam hic actus Dialecticae, definitio est oratio
explicans naturam rei, & hic definitio est oratio ex-
plicans naturam ipsius actus, siue definitionis ita insti-
tuti sunt, ut specie inuicem dissideant, cum prior sit
essentialiter verus, & posterior essentialiter falsus:
eiusmodi autem diuersitas specifica inde tantum
nascitur, quod prior tendat in rem definitam, & po-
sterior in solam definitionem, quā nimirum vter-
que definit: res ergo diuersitatem specificam in actus
Dialecticos refundunt: quae enim eius, ea est plurium
aliorum ratio. Tandem Dialectica disputat, an res
sint eius obiectum formale: alias quorum id vel ad-
uersarij in praesentiarum vltro citroque agitant; aut
cur extra metas profluunt: omne autem de quo Dia-
lectica ex professo, & per se disputat, est eius ob-
iectum formale; vel cur artificium definitionis, diui-
sionis, aliudue quoduis, quantumlibet accuratē eo de
agatur in Dialectica, eius tamen est obiectum forma-
le: res ergo ei formaliter obiciuntur. At dices
hoc argumento probari res etiam secundum se, &
penes esse physicum esse obiectum formale Diale-
cticae; hoc autem falsum est: namque ad summum
possunt talem rationem obiecti obtinere secundum
esse intentionale, & prout subsunt actibus. Verum
consequens falsum non esse sed verissimum, mox
constabit. Deinde falsum esto; sed eius sequela haud
probat, quin omnino nulla est: Nam tantum se-
quitur sequique probatur, res, secundum esse physi-
cum, esse obiectum formale Dialecticae in actu

signato, non autem in actu exercito, & proprio. Cuius ratio est, quia res secundum esse physicum esse obiectum formale dialecticæ, quo de agitur in hac disciplina, est eas à dialectica formaliter attingi, eiusque considerationi subesse, eas ergo ab illa tractari quatenus sunt, aut quoad an sunt obiectum formale, est eas sumi secundum esse intentionale, atque ita tractari, & respici à dialectica, si sermo sit de actu non signato, & lato, sed exercito & vero.

36 Ceterum res nullatenus esse obiectum formale dialecticæ censent non pauci, nec indocti, praesertim Iandunus 4. metaphyl. quaest. 6. Zabarella lib. 1. de nat. log. cap. 19. Rodericus noster d. 2. log. sect. 1. subf. 2. Compton. disp. 3. sect. 3. Hi satis esse non putant res subesse artificio logico, ut dialectica eos immediate, & formaliter attingat, contra quam initio huius cap. statuimus. Arguunt autem primò: Dialectica attingit in recto actus intellectus, & in obliquo eorum obiecta siue res, sine quibus nequeunt actus cognosci: hi ergo sunt obiectum directum siue rectum logicæ, & res duntaxat obiectum indirectum, & obliquum; obiectum autem formale cum directo, & materiale cum indirecto recurrit, idemque prorsus est; actus igitur intellectus sunt obiectum formale dialecticæ, & res non nisi obiectum materiale.

37 Huic difficultati dupliciter occurro, & primò quidem aio, logicam res ipsas per plures actus suos in recto attingere, ut nostræ probationes conuincunt; genus enim est id quod predicatur de pluribus differentiis specie in quid, species quod predicatur de pluribus differentiis numero, subiectum id de quo aliquod affirmatur, predicatum ipsum quod affirmatur, maius extremum primæ figuræ est, quod in aliqua præmissa prædicatur, minus extremum quod in aliqua subiicitur: Quibus, & similibus actibus dialectica haud dubie res ipsas, idve, quod secundis intentionibus substat, in recto attingit. Deinde dico, quod in obliquo & indirectè attingitur, posse tamen, ac solere esse obiectum formale; permissio ergo dialecticam ita respicere, & non aliter res, siue primas intentiones, hæc nihilominus ei formaliter obiciuntur. Quod autem antecedens verum sit, haud ægrè probatur; nam scientia de homine eum definiens animal rationale instar obiecti formalis respicit non solum hominem, verum etiam sensationes, & discursiones, respectu quarum eum definit, clariùsque, & explicitius cognoscit, cum sint nimirum ratio, vnde homo ita cognoscatur, & non per se solum, sed multò maxime per illas explicetur: Scientia autem de homine sensationes, & discursus, in obliquo respicit: quod ergo ita respicitur nihilominus valet esse obiectum formale. Rursus hæc propositio Theologica, *Deus est homo*, naturam diuinam, & humanam velut obiectum formale respicit, si sit præmissa quoad executionem, sin autem conclusio quoad intentionem, ut in loco exposuimus: At utramque naturam in obliquo attingit, & solam earum subsistentiam in recto, alias naturam diuinam esse humanam hæreticè affirmatura.

38 Obiciunt secundò: sicut diuina reuelatio mysterium fidei essentialiter connotat, & reuelatum denominat, ita genereitas naturam genericam animalis v. g. essentialiter connotat, eamque genus denominat; sed sola diuina reuelatio, non mysterium reuelatum est obiectum formale fidei, ut cum B. Tho. 1. 2. qu. 1. art. 1. communiter Theologi docent; sola igitur genereitas, non natura generica, siue res genereitate cognita censenda est obiectum formale dialecticæ de genere agentis: Quæ autem generis ea-

dem est cæterorum ratio. Respondeo bifariam sumi posse mysterium reuelatum, videlicet incomplexè, & secundum se præcisè, vel in consortio reuelationis, & prout ei subest. Priori modo sumptum est obiectum formale fidei, secus verò posteriori: quod in hoc discursu fidei enitet. Quod à Deo summe veraci, & sapienti reuelatum est id ita se habet, sed Trinitas, & vnitas Dei à Deo reuelata est, Deus igitur est trinus, & vnus; vbi Trinitas, & Vnitas Dei in conclusione illata, ac nudè sumpta non est obiectum formale, sed materiale, in præmissis verò, & prout reuelationi subiaccens est obiectum formale: Nec aliud voluere Theologi. At nos hæcenus solum asseruimus res esse obiectum formale dialecticæ, non secundum se, & incomplexè sumptas, sed ut actibus intellectus obiacent. Et ab eis genera, aut species denominantur: Hoc autem argumento facto non infirmatur, sed potius ab eo lucem, & firmitatem accipit.

39 Huc vsque tantum egimus de rebus secundum esse intentionale, & quatenus actibus substat, eosve terminant: modo operæ pretium erit breuiter discutere, an res penes esse physicum, & secundum se sumptæ sint obiectum formale alicuius partis dialecticæ? Esse affirmo cum Auerroë, Auicenna initio suæ log. & aliis: moueor hoc argumento: in dialectica agitur directè de prædicamentis, prædicamenta autem sunt res penes esse physicum, sicut prædicabilia sunt res penes esse intentionale; nec verò confundi debent prædicabilia, & prædicamenta, cum de iis diuersi soleant tractatus institui. Confirmatur; quoniam notitia rerum penes esse physicum conducit magnopere ad perfectam notitiam, & præxim eorum, de quibus potissimum est dialectica, scire v. g. quid essentia, & substantia rei ad definiendum, siue naturam rei explicandam: quid totum, & partes, ad diuidendum, quid identitas vni tertio, quid distinctio ad argumentandum, & ex identitate aliquorum inter se eorum inter se identitatem concludendam; Dialectici ergo muneris est de rebus penes esse physicum sobrie quidem, & parcè agere, quatenus nimirum necessariae sunt ad fabricam secundarum intentionum; quod autem in aliud obiectum formale porro referantur, haud prohibet eas esse obiectum formale, quoties immediate, & per se primò attinguntur, ut superius ostensum manet, & vel hinc constat, quod pleraque obiecta formalia dialecticæ, definitio nimirum, diuisio, &c. in aliud, scilicet in obiectum attributionis huius discipline, quod illud cunque sit, vltèrius referantur. Confirmatur 2. quoniam logica tradit quid sit substantia, quid accidens, quid quantitas, qualitas, relatio, actio & passio, ac cætera prædicamenta, quæ eorum proprietates, quæ species? At hoc est agere de rebus penes esse physicum. Confirmatur tertio, quia ut ait Richard. Victorinus, *logica tractat de rebus secundum prædicamentalem constitutionem*: At res constitui prædicamentali, siue in aliquo prædicamento collocari, easve esse substantiam v. g. quantitatem, aut qualitatem: est eas sumi penes esse physicum, ita ergo sumptæ sunt obiectum formale, de quo agit, ac deserit dialectica.

40 Contrarium tenent Boët. Ammon. Simplicius & alij; mouentur primò auctoritate Aristotelis c. 4. de prædicam. *Horum quæ nulla complexione dicuntur singula, aut substantiam significant, aut quantitatem, aut qualitatem*, &c. Dialectica ergo Aristotelica est de vocibus, aut conceptibus prout significant res, siue de his prout significantur: Respondeo ita esse ex parte, cæterum esse etiam de rebus secundum se sumptis,

sumptis, mox enim subiungit Aristot. eodem cap. *Est autem substantia quidem, ut in summa dicamus, velut homo, equus; & quæ cetera de rebus secundum esse physicum antea, & postea peragit.* Obiiciunt secundò, eadem ligna v. g. non possunt esse simul materia domus, & navis, similiter ergo eadem res penes esse physicum non poterunt esse simul obiectum formale, & materia circa quam logica, & physice, huius ergo cum sint, illius non erunt. Respondeo, forma artificiosa domus, aut navis est intrinseca, vnde nihil mirum quod eadem materia nequeat simul utramque suscipere; sicut idem subiectum nequit esse simul calidum, & frigidum: Ceterum logica, & physica extrinsece tantum obiecta sua denominant; proinde idem utriusque obiecti, & ab eis denominationibus extrinsecæ cogniti videlicet amati, apprehensi, iudicati &c. in idem met sim- mul conveniunt.

41

Arguunt tertio, cum aduersus hanc posteriorem nostræ sententiæ partem: tum etiam aduersus priorem. Res ne propterea subsunt actibus intellectus sunt obiectum formale logicæ, sed dumtaxat materiale, multo ergo minus secundum se sumptæ, & penes esse physicum eam rationem obiecti formalis adipscentur. Antecedens videtur perspicuum: idcirco enim Dialectica respicit res, quia sunt genus, species, subiectum, predicatum, medium syllogismi, maius extremum, &c. sublati his denominationibus eas nequaquam respectura: tolle namque ab homine v. g. quod sit species aut quid simile, & quod remanebit, nihil ad Dialecticam, ut enim ait B. Thom. dicto opusc. 56. *Logica cum considerat universale, non considerat ipsum quantum ad naturam subiectam per se, non enim considerat hominem in eo, quod homo, sed in eo quod species, & sic de aliis animalibus.* Quandoquidem ergo ideo res attinguntur à Dialectica, quia sunt genus, species, &c. non propter se, sed propter actus à quibus ita denominantur, ab ea attingi habebunt, adeoque erunt dumtaxat obiectum materiale non vero formale; quo pacto, quod præcisè amatur propter sanitatem, & quia ad eius executionem utile est, hoc ipso est obiectum materiale, & non formale. Respondeo: quod dialectica attingat res, quia hæ terminant actus intellectus, eolve salutem terminare queunt, potius arguit eas esse obiectum formale Dialecticæ, cum habeant in semetipsis rationem vnde ab illa attinguntur: attinguntur enim quia terminant actus intellectus, at eos terminant per seipsas, igitur propter se à Dialectica respiciuntur. Ad hæc, Dialectica attingit actus intellectus, quoniam ad obiecta sua feruntur ac referuntur: nihilominus eiusmodi actus sunt obiectum formale Dialecticæ: e contrario ergo res erunt eius obiectum formale, tametsi propter relationem earum ad actus ab ea attingantur: Ratio verò utriusque est, quoniam relatio actuum ad res, in ipsis actibus ex toto ut aiunt sita est, & relatio rerum ad actus, scilicet relatio generis, speciei, &c. in ipsis rebus ex parte sita est, ab eisque quadantenus indistincta: quod ergo res propter relationem ad actus, & quod hi propter relationem ad illas attingantur, & tam res quam actus propter se attingi, sicut ad obiectum formale oportet: exemplum causarum sanitatis non vrget, nimirum quæ uti in ipso argumento supponitur, non propter se, sed propter solum sanitatis effectum amantur.

CAPVT V.

An, aut quatenus ens rationis est obiectum Dialecticæ.

ENS rationis aliud est obiectum, aliud subiectum: illud definiri ab omnibus solet, quod habet tantum esse obiectiuè in intellectu: esse autem obiectiuè tantum in intellectu, est præter ei obiecti: ab eoque cognosci, omni prorsus esse destitui, tam positiuo, quam negatiuo, tam actuali quam possibili: quo fit ut creaturæ possibiles, etsi nihil actu sint, tamen propter esse possibile, non ens rationis obiectum, sed potius ens reale dici soleant, ac debeant: inde etiam fit carentias v. g. tenebras haud esse ens rationis obiectum, quoniam suum habent esse negatiuum, & diminutum, idque quin intellectui obiectantur ab eoque cognoscantur; solum igitur illud quod repugnat de potentia absoluta esse sicut cogitatur, quodque est aliquid dumtaxat fictum, cognitumque aliter quam esse potest, ens rationis obiectum est, & tale, ut nullum habeat esse præter esse obiectiuè in intellectu. Posterius diuisionis membrum, nempe ens rationis subiectiuum, est cognitio vera, & realis, quæ in intellectu, & ratione subiicitur illud propriè, & strictè est ens rationis, utpote quod est extra latitudinem totam entis realis: hoc posterius est impropriè, & fuscè solum ens rationis, propriè verò, & rigorosè ens reale non physicum, sed intentionale: quo pacto species impressæ, habitusque, neque non denominationes ab actibus intellectus etiam sine ullo artificio logico profectæ, ac merè naturales tamen entia rationis latè nuncupantur. Rursus ens rationis obiectum aliud est formaliter & propriè tale, aliud solum fundamentaliter, & impropriè tale: illud est, quod initio explicui, latiore expositionem in metaphysica iacturus: hoc verò nihil aliud est, quam id quod fundamentum præbet, ut intellectus proprium, ac formale ens rationis constringat, tametsi ipsum sponte sua sit ens verum, ac reale, quo pacto omnis denominatio extrinseca generis, speciei, subiecti, & prædicati, quamuis suapte natura sit ens reale, ex cognitione reali, v. g. genereitate, & natura animalis, itidem reali, & possibili coalescens, nihilominus ens rationis lato modo vocatur, eo quod sit fundamentum sufficiens, ut intellectus reflectens in eam denominationem generis, etsi extrinseca sit, eam tamen naturaliter intrinsecam esse constringat, nec secus illam apprehendat, adeoque ens rationis proprium & formale comminiscatur.

42

Hæc cum ita sint, fateor iuxta dicta superius ca. 3. ens rationis subiectiuum nempe actus intellectus esse obiectum formale Dialecticæ: habeo etiam in confesso ens rationis fundamentale, cuiusmodi esse denominationes extrinsecas generis, speciei, ac similes nuper insinuaui, mox id latius probaturus, esse etiam obiectum formale Dialecticæ: solum ergo quæstionem instituo de ente rationis obiectiuo, eoque formaliter siue actu tali: Hoc enim dumtaxat est ens rationis ac fictum, reliqua verò solum entis rationis nomen subeunt, cum suoque genio potius entia realia sint. Thomistæ igitur in ea sententia sunt, ut existiment ens rationis propriè sumptum, siue obiectiuum, ac fictiuum, non omne, nec hircoceruum, v. g. hypocentaureum, aut chimæram, sed solum quod constringitur in materia Dialecticæ, huius esse obiectum formale adequatum; non negant. Denominationes generis, speciei, subiecti, definitionis, & similes

43